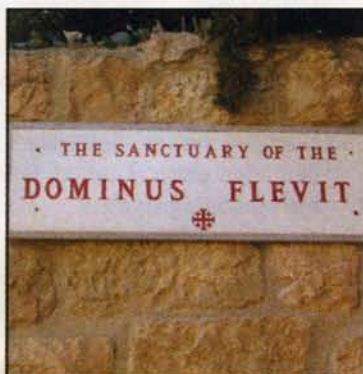

Israel-søndagen

I TEKSTEN TIL 10. SØNDAG EFTER TRINITATIS GRÆDER JESUS OVER JERUSALEM, FORDI DEN IKKE KENDTE SIN BESØGELSESTID. KAN TEKSTEN LÆSES UDEN AT SKABE ANTIJØDISKE FØLELSER?

Af Kai Kjær-Hansen

Efter jødisk tradition blev både det første og det andet tempel ødelagt den niende i måneden Av i henholdsvis 586 f.Kr og 70 e.Kr.. Mindedagen Tishah beav, som den kaldes på hebraisk, betyder "den 9. Av" og falder almindeligvis i august måned.

Efter traditionel kristen opfattelse blev templet ødelagt den 10. august. 10 søndag efter trinitatis kan falde mellem 26. juli og 29. august. Først i reformationssiden i det 16. århundrede ser det ud til, at teksten fra Lukasevangeliet, hvor Jesus græder over Jerusalem (Luk 19,41-44), blev knyttet til 10. søndag efter trinitatis. Og at det blev gjort i bevidstheden om, at jødernes mindedag over Jerusalems ødelæggelse var i datomæssig nærhed heraf.

I det 19. århundrede stiftedes en række Israelsmissionselskaber, blandt andet i Tyskland. I den sammenhæng brugte man 10. søndag efter trinitatis som en speciel Israel-dag, og man samlede ind i kirkerne til missionsarbejdet blandt jøder. Denne tradition blev overtaget af Den Danske Israelsmission, som blev stiftet i 1885.

Gælder dommen kun Israel?

Teksten med Jesu gråd over Jerusalem efterfølges af den såkaldte

"... af hele mit hjerte ønsker jeg og beder til Gud om, at de må frelses" (Rom 10,1)

Tempelrensning. En måde at komme Jesu kritik af templet til livs er – som mange teologer har gjort det i sidste århundrede – at erklære det som menigheds-teologi, som mere afspejler forholdet mellem jødedom og kristendom på evangelistens egen tid end forholdet mellem Jesus af Nazaret og hans samtid. På den måde kan Jesus "reddes". Men en sådan opfattelse lader sig historisk set ikke opretholde (se side 5). Jesu liv og skæbne forstås bedst i lyset af alvorlige kontroverser med dele af det jødiske lederskab på hans tid.

Er vejen hermed banet for en prædiken, som alene tager sigte på Israels forkastelse af Jesus og på Israels synder og Guds forkastelse af Israel? Det mener jeg ikke, selv om jeg ikke kan nægte, at teksten ofte (fejlagtigt) er blevet brugt sådan. I den forbindelse bør man ikke springe over, hvad der siges om Israel i Romerbrevet kapitel 11.

Man bør heller ikke overse, at når evangelisterne fortæller om Jesu dom over sit folk, bruges dette som advarende eksempler for læserne. Skildringen af disciplenes uforstand – ja, vantro – har samme mål. Fjerner man Jesu kritik af sit eget folk, bør man også fjerne Jesu kritik af sine egne disciple – og resultatet er en Jesus, som siger ingenting.

I evangelisk prædiken-tradition bruges teksten da heller ikke kun til at tale om dommen over Israel eller Jerusalem. I en prædiken af Luther fra 1525 bliver dommen over Jerusalem brugt som advarende eksempel om Tyskland,

Udblik over Jerusalem fra Dominus Flevit – stedet, hvor Jesus ifølge traditionen græd over Jerusalem.

hvis det ikke modtager evangeliet. (Dette ændrer ikke ved, at Luther senere skrev skrifter, som må betegnes som antisemitiske, og som lutheranere i dag klart må distancere sig fra.) I vækkelsestraditionen er teksten ofte blevet brugt til at kalde den enkelte til omvendelse og kende "besøgelsestiden", uden at teksten skaber anti-jødiske følelser.

Det bedste værn mod at skabe anti-jødiske følelser er at tage sig selv med i enhver tekst fra evangelierne. Og ikke nøjes med at være tilskuer. Teksten har noget at sige os som kristen kirke.

Israel-søndagens fristelse, udfordring og kald

Israel-søndagens *fristelse* består i at tale om Israels synder. Men her gælder Frederik Torms ord i en nytårshilsen i Israelsmissionsens blad 1939, hvor han nævner flammebålene i forbindelse med nedbrænding af jødiske synagoger i november 1938. De blev af mange tolket som straf over Israels synder: "Vi fristes ikke til at tale om Jødefolkets Synder. Vi vil hellere tænke på vore egne."

Israel-søndagens *udfordring* til en kristen menighed er, at man ikke for hurtigt lader Jesu domsord gælde jøder og hans nådesord gælde ikke-jøder, og at man tør overveje, hvad Guds nåde og dom betyder i en kristen sammenhæng.

Israel-søndagen *kalder* til fortsat bøn for Israels frelse ved tro på Jesus.

Nogle vil opfatte en sådan opfordring til bøn som anti-jødisk, idet den forudsætter, at Israel mangler noget. I Den Danske Israelsmission mener vi, at det Israel, som ikke deler troen på Jesus, mangler ham lige så meget som alle andre, der ikke deler denne tro – og som der også skal bedes for.

Også – og ikke mindst i forbindelse med Israel-søndagen – opfordrer vi til, at man følger Paulus' eksempel: "... af hele mit hjerte ønsker jeg og beder til Gud om, at de må frelses".

PP

Afs. DIM, Nørregade 14, DK-6070 Christiansfeld Magasinpost B (12749)

PÅ ISRAEL-DAGEN – 10. SØNDAG EFTER TRINITATIS – LÆSES EFTER FØRSTE TEKSTRÆKKE I FOLKEKIRKEN EN GAMMELTESTAMENTLIG TEKST, SOM ER DEN CENTRALE TEKST I JØDEDOMMEN.

Shema Israel - Hør, Israel!

Graffiti ved en af Jerusalems porte i dag: "Hør, Israel! Herren vor Gud, Herren er én." – Foruden graffiti af syvarmet lysstage er der sat en mezusa op. Se side 6.

Af Kai Kjær-Hansen

Den gammeltestamentlige tekst til 10. søndag efter trinitatis er hentet fra 5 Mosebog 6,4-9. Efter de to første hebraiske ord kaldes teksten for Shema Israel (Hør, Israel!).

Af kristne kaldes afsnittet ofte for Israels trosbekendelse. Jøder reagerer undertiden imod dette, idet de siger, at i jødedommen drejer det sig mere om, hvad man skal gøre, end om hvad man skal tro. Helt vandtæt er denne sondring dog ikke. Dels har Maimonides' 13 trosartikler spillet en stor rolle i jødedommen (se rubrik). Og dels er der en del jøder, der har svært ved at acceptere Jesus-troende jøder som jøder. Men lad nu det ligge.

Shema Israel minder først og fremmest den troende jøde om eksistensvilkårene for Guds folk. Sådan var det også på Jesu tid.

Om at tage himmerigets åg på sig

Shema Israel blev på Jesu tid – som i dag – reciteret to gange om dagen. Om morgenen og om aftenen, jævnfør ordene: "når du går i seng, og når du står op". Man må gå ud fra, at Jesus også har gjort det. Når han spørges om, hvad der er det første – og største – bud, henviser han til Shema Israel (Mark 12,29) og tilføjer ordene fra

Shema Israel

5 Mosebog 6,4-9

Hør, Israel! Herren vor Gud, Herren er én. Derfor skal du elske Herren din Gud af hele dit hjerte og af hele din sjæl og af hele din styrke. Disse ord, som jeg i dag befaler dig, skal ligge dig på sinde, og du skal gentage dem for dine sønner; du skal fremsige dem, både når du er hjemme, og når du er ude, når du går i seng, og når du står op. Du skal binde dem om din hånd som et tegn, de skal sidde på din pande som et mærke, og du skal skrive dem på dørstolperne i dit hjem og i dine porte.

3 Mos 19,18: "Dernæst kommer: 'Du skal elske din næste som dig selv'."

Når rabbinerne skulle karakterisere Shema Israel, gør de det undertiden ved at tale om "at tage himmerigets åg på sig". Hermed udtrykker de den bevidste accept af at stille sig ind under Guds herredømme. I forlængelse af Shema Israel lyder formaningen om, at Israel ikke må glemme Herren, som førte folket ud af Egypten. "Du skal frygte Herren, din Gud" (5 Mos 6,12-13). Det er rammen, inden for hvilken Israels folk skal leve. De skal høre og gøre, dvs. leve efter Guds ord.

På side 6 beskrives de genstande, som Shema Israel er ophav til.

Når rabbinerne skulle forklare, hvad det betyder at elske Gud

af hele sit hjerte, sjæl og styrke, sagde de:

- * af hele dit hjerte, det betyder: med en hel og udelt kærlighed
- * af hele din sjæl, det betyder: også om Gud tager livet (sjælen)
- * af hele din styrke, det betyder: med al din rigdom/mammon.

Og med et Shema Israel på deres læber har jøder op gennem tiden lidt martyrdøden for deres tro på den eneste Gud, Israels Gud.

Jesus og Shema Israel

Den svenske professor i Ny Testamente Birger Gerhardsson har i talrige studier henvist til Shema Israel i et forsøg på at tolke evangelierne. Han finder, at Jesus i evangelierne er fremstillet som den, der elsker Gud af hele sit hjerte, sjæl og styrke.

I EVANGELIETEKSTEN TIL 10. SØNDAG EFTER TRINITATIS (LUK 19,41-44) TALES DER OM DOM. FJERNER MAN DOMMEN I JESU FORKYNDELSE, BLIVER HAN SENTIMENTAL. OG GUD RAR. I TROEN PÅ JESUS HAR VI LOV TIL AT KALDE GUD "ABBA, FADER". SAMTIDIG SKAL DET FASTHOLDES, AT GUD ER VÆRD AT FRYGTE.

En Jesus parfumeret med sentimentalitet

Erne Renan, en fransk teolog, udgav i 1863 en bog om Jesu Liv, efter at han et par år tidligere havde været på studierejse i Mellemøsten. Her havde han oplevet Galilæas blå himmel, de bølgende marker og de smukke liljer rundt om Galilæas Sø – og blev fortryllet heraf.

Denne fortryllelse overfører han på Jesus og Jesu tidligste virksomhed i Galilæa – hans galilæiske forår.

Jesus er den charmanter, den fortryllende unge rabbi, som fortryller alle med sin "dejlige kærlighedsteologi". Hans forkyndelse er mild og fuld af sødme. Der er landlig duft over den. Blandt de galilæiske fiskere råder en fredssommelig og idyllisk atmosfære. Drevet af ungdommelig uberørthed og naiv uskyld holder

disse fiskere – og en flok kvinder – sig til tømmermanden, som fremkalder Guds rige på jorden ved den uendelige mildhed, som stråler fra hans væsen.

For at nå frem til dette billede af Jesus skalter og valter Renan med evangelierne. En af hans kritikere kalder Renans milde Jesus og de skønne Maria'er i hans følge for "voksfigurkunst". Renans Jesus er "parfumeret med sentimentalitet".

At Jesus af Nazaret ikke var sådan, viser en uhildet læsning af evangelierne. I det ene afsnit efter det andet er han i kamp for gudsriget sag, det Guds rige som Israels Gud har kaldet ham til at bringe. Han kæmper for Israels sag. Det fører til kontroverser med andre, som også kæmper for Israels sag. De andre fremfører deres dom over ham. Han fremfører sin dom over dem. I sidste

instans er der ikke plads til dem begge. I hans dom ligger samtidig indbydelsen til at deltage i den messianske fest.

En Jesus parfumeret med sentimentalitet er ikke værd at følge. Havde han været sådan, bliver også kontroversen med nogle jødiske ledere uforståelig. Havde han blot sagt: Gud er kærlig, og lad os så have et godt måltid sammen med god vin – ja, så var han ikke blevet mødt med modstand. Jøder henretter ikke en medjøde på et sådant grundlag.

I det gudsrige, Jesus stod for, var meget mere på spil. Forkaster man Guds nåde i Jesus, nedkalder man dommen over sig selv. Dette er, om man vil, "godt" jødisk og har intet med antijødiskhed at gøre.

kk-h

JOHANNES AAGAARD:

Gud er værd at frygte

Kristeligt Dagblad bragte 3. juni et længere interview med professor Johannes Aagaard – nu 77 år gammel – under overskriften "Apostlen Aagaard". Her bringes et lille tankevækkende afsnit af interviewet, som er skrevet af KD-journalisten Else Marie Nygaard.

Fra at være en revser er han blevet en pessimist på kirkens vegne. Han er ofte blevet beskrevet som en stridsmand, og trods de svigtende kræfter er der stadig en del, han vil tale imod.

- I dag er den virkelige fare for kirken ikke dem, som melder sig ud og bekender en anden tro.

Udfordringen er dem, som tager alvoren ud af kristendommen og gør det hele rart.

- De falske profeter iblandt os er præster, som fremmer befolkningens falske forestillinger om Gud. Det er en gudsforestilling, hvor Gud er rar som en mand, man

ikke skal tage alvorligt, men Gud er frygtelig! Det billede af Gud, som fylder både Det Gamle Testamente og Det Nye Testamente, er en Gud, der med rette mødes med frygt og fylder os med frygt. Han er ikke ond, men han er værd at frygte. Det er et syn på Gud, som for de fleste slet ikke giver

Johannes Aagaard

ekko, siger han og tilføjer:

- Tidens gode teologiske tone er at være rar. Man har ikke valgt det som en strategi, men præsterne ønsker selv at være rare, og så er det rimeligt, at Gud også er det. Som jeg ser det, så svarer det

til, at man er gået i krig og rykker frem under beskydning, og så får man at vide, at man skal være rar og ikke skyde igen. Det er en rarhed, som er forbandet, siger han og lader håndfladen smælde mod stolens armlæn.

Den bedende Jesus og urmenigheden

Jesu bøn til sin himmelske far har sat sit umiskendelige præg på urmenighedens bønsliv.

Når Jesus som "den stærkere" (Mark 1,7) og Guds søn havde brug for at bede, hvor meget mere havde de det så ikke – dem der er Guds sønner og døtre på grund af ham, Jesus, Guds søn.

Før Markus skriver, havde troende et "abba" på deres læber

Før Markus skriver sit evangelium omkring år 70, skriver Paulus sine breve. Hvor meget eller hvor lidt Paulus har kendt til fortællingen om Jesus af Nazaret – det spørgsmål slås forskerne stadigvæk om – så røber Paulus kendskab til, at Jesus har henvendt sig til sin himmelske far med et "abba" på sine læber.

Til menigheden i Galatien skriver Paulus omkring midten af det første århundrede, at Gud har "sendt sin søns ånd i vore hjerter, og den råber: Abba, fader!" (Gal 4,6).

Til menigheden i Rom skriver Paulus (omkring år 56):

"I har jo ikke fået en ånd, som giver trællekår, så i atter skulle leve i frygt, men I har fået den ånd, som giver barnekår, og i den råber vi: Abba, fader!" (Rom 8,15).

Det omtalte barnekår hos Gud, som den troende ejer, er afledt af, at Jesus er Guds søn. Ånden, som råber "abba", er Sønnens ånd og garanterer den troende del i det barnekår, som Jesus som Guds søn har hos Gud. Det medvirker, at man ikke skal leve i frygt. Men at en troende ikke lever "i frygt", er ikke det samme som, at Gud ikke skal frygtes. Som Johannes Aagaard ud fra en anden vinkel siger det nedenfor: Gud er værd at frygte!

At græsk-talende menigheder bestående overvejende af hedninger skulle have opfundet denne brug af "abba" i deres bønner, er ikke særlig sandsynligt. Denne tidlige brug af "abba" forklares bedst som et ekko af Jesu egen måde at bede på.

Og hermed er vi meget tæt på Jesus af Nazaret.

kk-h

Abba, fader

A bba er et aramaisk ord, der betyder far. Det er et ord, der oprindeligt hører familien til og har for det lille barn en intim klang som "Daddy" på engelsk og "Pappa" på svensk. Men også voksne kunne tiltale deres far og gamle mænd på den måde.

At Jesus tiltaler sin himmelske far med et "abba", bevidnes gennem bønner i Getsemane Have (14,36). Selv om det er det eneste sted i evangelierne, et sådant "abba" findes på Jesu læber, er mange overbeviste om, at dette var Jesu almindelige måde at henvende sig til Gud på i bøn. Hermed røbes hans intime forhold til hans himmelske far.

Når det er sagt, skal det eftertrykkeligt slås fast, at der både forud for og efter Jesus findes eksempler – om end ikke mange – på jøder, der også har brugt "abba", når de bad til Gud.

Med andre ord: Man kan ikke fortsat hævde, at Jesu brug af "abba" er unik, enestående. Derimod kan man hævde, at hans brug af "abba" er karakteristisk for ham og synes at være brugt konsekvent – og at det blev kendetegnet på kristen bøn.

En del kristne er desuden af den opfattelse, at jøder ikke kender Gud som "fader". Det er en misforståelse. Den bedste måde at få den rettet er at få fat i den jødiske bønnebog!

Hvad der skiller jøder og kristne i dag, er den kristne påstand om, at Gud som fader endegyldigt har åbenbaret sig i sønnen Jesus.

kk-h

OM MEZUZA OG BEDEKAPSLER (TEFILLIN) OG KVASTER

Den ene har bederem på sin venstre overarm, den anden er i færd med at anlægge den på sin højre overarm. Hvorfor? I artiklen gives et svar herpå.

Shema Israel og "tegnene"

Shema Israel (se s. 2) lyder det om Guds ord: "Du skal binde dem om din hånd som et tegn, de skal sidde på din pande som et mærke, og du skal skrive dem på dørstolperne i dit hjem og i dine porte" (5 Mos 6,8).

Allerede før Jesu tid blev disse ord opfattet helt bogstaveligt.

Mezuzah betyder "dørstolpe", men er blevet betegnelse for et hylster, man sætter på dørkarme ved indgangsdøren og ved de enkelte beboelsesrum – lidt over øjenhøjde. I disse hylstre ligger citater fra 5 Mos 6,4-9 og 11,12-21. Hermed mindes den troende jøde om, at Gud er, og om deres skyldighed at leve efter hans bud.

Bedekapsler er læderkapsler, som bindes dels på panden og dels på armen med bederemme. Foruden de lige to nævnte tekster ovenfor findes i bedekapslerne yderligere to tekster, nemlig fra 2 Mos 13,1-10 og 13,11-16.

Mens bederemme med bedekapsler i dag ikke hører til den almindelige klædedragt for jøder, men anlægges og tages på i forbindelse med bøn, var det anderledes på NT's tid. Her hørte disse ting dagligdagens beklædning til for mænd i dagstimerne. Kun når man arbejdede eller gik ind i et urent område, tog man disse ting af. Bedekapslerne blev heller ikke brugt på sabbatten eller ved højtiderne, da disse i sig selv var "tegn".

Ofte siger man, at bedekapslen på panden er tæt ved hjernen og bedekapslen på venstre arm er tæt ved hjertet. Og det er jo rigtigt. Men af fotoet her på siden fremgår det, at den ene har bederemmen på venstre overarm, den anden er i færd med at anlægge den på højre. Hvad er forklaringen? I 2 Mos 13,16 tales der om et tegn på "din hånd". Det blev forstået om den "svage hånd", den der er nærmest ved hjertet. Men er man venstrehåndet, er den svage hånd jo højrehånden. Da de fleste er højrehåndede, anlægges bederemmen på venstre overarm.

Tog Jesus del i disse skikke?

I NT siges intet om, hvorvidt Jesus bar sådanne bedekapsler. Men som from jøde kan det vel tænkes, at han gjorde det. At han kritiserer, at nogle gør deres bederemme "brede" og går med lange kvaster, indebærer ikke i sig selv et nej til sådanne skikke.

At Jesus bar "kvaster" som andre fromme jøder, siges derimod udtrykkeligt i fx Matt 9,20 og Mark 6,56. Sådanne kvaster var fastgjort

forneden til den rektangulære kappe. Forordningen herom er beskrevet i 4 Mos 15,37-41. Igen har dette et pædagogisk sigte. Når man ser dem, skal man huske på alle Herrens befalinger og ikke lade sig lede af, hvad ens hjerte trakter efter.

Sådanne konkrete "tegn" minder den troende jøde om at høre Guds ord og gøre Guds vilje i hverdagen.

kk-h

